

Tankar och visioner – Församlingsfakultetens framväxt

Intervju med Gunnar Juelsson, ordförande i Kyrkliga Förbundet 1983–1996

En persons vision och brinnande engagemang för den är ofta avgörande när något nytt växer fram. Peter Isaac Béens ihärdiga arbete för ett teologiskt seminarium i början av 1900-talet, som lade grunden till Prästgymnasiet, är välkänt och har beskrivits tidigare.¹ Mindre känt är att förverkligandet av Béens seminarium i hög grad kan tillskrivas en annan prästs vision om en fristående kyrklig teologisk utbildning, nämligen Gunnar Juelsson som var ordförande i Kyrkliga förbundet för evangelisk-luthersk tro, 1983–1996.

När jag träffar Gunnar Juelsson för att samtala med honom om Församlingsfakultetens tillkomst är det ett minne han särskilt lyfter fram.

”Det var på en av teologkurserna på Örtagården i slutet av 80-talet där professor Carl Fredrik Wislöff medverkade. Under en paus efter ett föredrag såg jag den gamle professorn och en ung student gå fram och tillbaka utanför församlingshemmet i Lane Ryr, djupt försjunkna i ett samtal. Jag minns att jag då tänkte: Tänk om det kunde finnas en teologisk utbildning med en sådan gemenskap mellan lärare och studenter!”

Det var dock långt ifrån första gången Gunnar Juelsson närt tanken på en annorlunda teologisk utbildning än den som gavs vid universiteten. Redan 1959, när han läste sin första termin vid Lunds universitet, kontaktade han Samuel Adrian, som då var ordförande för Kyrkliga förbundets lokalavdelning i Lunds stift. Det fanns behov av att komplettera utbildningen vid universitetet. Efter uppmaning från Adrian tog han initiativ till teologaförbundet i Kyrkliga förbundets regi.

Gunnar Juelsson vill inte på något sätt framhäva sin egen roll för Församlingsfakultetens tillkomst, men det är uppenbart när han berättar och när man läser det han genom åren har skrivit i tidningen *Kyrka och Folk* att han inte bara ihärdigt har jobbat för saken utan att hans visioner om hur en fristående fakultet skulle se ut och fungera i hög grad har förverkligats.

Ett viktigt nummer av *Kyrka och Folk*

1977 hade *Kyrka och Folk* ett temanummer om prästutbildning. Bakgrunden tycks bland annat

varit att det fanns planer på ett ganska snart skiljande av kyrkan från staten. Redaktören Knut Severin inledde ledaren med orden ”Det är verkligen på tiden, att Sverige får en prästutbildning, som är värd namnet, d.v.s. som motsvarar kyrkans behov”.² I samma nummer medverkade Gunnar Juelsson med artikeln ”Behöver vi i Sverige en menighetsfakultet?”. Han hade besökt Menighetsfakultetet i Aarhus, som startats fem år tidigare och beskrev utbildningen, finansiering, understödare och dess stadgar. Han konstaterade att det är en ”prästutbildning på Ordets och Bekännelsens fasta grund” men hade en liten randmärkning om att bibelsynen kunde varit tydligare. I slutet av artikeln anknöt han till situationen i Sverige och noterade att den ursprungliga meningen med Prästgymnasiet var att det skulle byggas ut till ett prästseminarium, men att så inte skett. Han noterade vidare att den då 20 år gamla Lutherstiftelsen hade teologisk forskning och utbildning på sitt program och han uttryckte en förhoppning om att den skulle få ekonomiska och personella resurser att bedriva kursverksamhet och köpa in ett hus där teologisk forskning kunde bedrivas och ett bibliotek upprättas. Artikeln avslutades med en kraftfull uppmaning till arbete för

Gunnar Juelsson, i mitten av bakre raden, flankeras av föreläsarna under teologdagarna på Örtagården 1989, bland annat Carl Fredrik Wislöff och Gustaf Adolf Danell (mitten, främre raden).

”en kyrkfolkets egen prästutbildning” och att man inte bara skulle be Herren sända arbetare utan att man också skulle få ”rätt vägledning och fostran för sitt viktiga kall”.

Tre år senare översatte Gunnar en artikel om prästutbildning från Menighedsfakultetets tidskrift. I en kommentar till artikeln uppmanade han på nytt kyrkfolket i Svenska kyrkan att aktivt ”genom bön, offer och arbete få till stånd alternativ och kompletterande undervisning till både den statliga och till den planerade kyrkliga teologiutbildningen” (= pastoralinstitutet).³ Artikeln när en förhoppning om att Kyrkliga förbundet och Lutherstiftelsen ”var för sig men också gemensamt” ska ta sig an uppgiften. Om Kyrkliga förbundet kunde få ökade ekonomiska och personella resurser för sin verksamhet för teologie studeranden i Lund, resonerade Gunnar, kunde man regelbundet kanske ordna teologikurser. Samtidigt noterade han att Lutherstiftelsen hittat en lokal i Göteborg och startat undervisning med Einar Lundberg och Henrik Nelson som lärare.

L. M. Engströms boksamling till Göteborg

1982 flyttade Gunnar från Loshult i Lunds stift och blev kyrkoherde i Brålanda i Dalsland. Han hade hört talas om att L. M. Engströms böcker skulle finnas i Bolstad prästgård. Engström hade önskat att hans bibliotek skulle tillfalla Prästgymnasiet, där han varit ordförande, men då Prästgymnasiet inte hade plats för dem hade de blivit kvar i Bolstad när han dog 1951. Inte så långt efter att Gunnar kommit till Brålanda beslöt han sig för att undersöka hur det var med böckerna. Biblioteket visade sig vara i gott skick och långt mer värdefullt och omfattande, ca 90 hyllmeter, än vad han anat. Efter att ha fått pastoratskyrkorådets och Engströms släktingars tillstånd beslöts att flytta 60 hyllmeter med den mest värdefulla litteraturen till Göteborg. Gunnar sorterade och ordnade upp biblioteket medan den nytillträdde kyrkoherden i Bolstad, Arne Olsson, i samband med sin flytt från Habo körde böckerna till Viktor Rydbergsgatan 22 i Göteborg där både Prästgymnasiet och Vasaskolan huserade. Kyrkliga förbundet hade strax innan dessutom förvärvat Kurt Nyströms bibliotek. Tillsammans kom de båda biblioteken att utgöra grunden för det som idag är FFG:s bibliotek. I en artikel i *Kyrka och Folk* (nr 29–30/1985) kunde Gunnar konstatera att grunden till ett teologiskt seminariebibliotek nu hade lagts.

DBI och Bibelsynen

1987 gjorde Gunnar ett nytt studiebesök i Danmark, denna gång på Dansk Bibelinstitut (DBI) i Köpenhamn. Institutionen och arbetet beskrivs i *Kyrka och Folk* nr 18/1987 i en artikel som på nytt utmynnar i frågan vad man kan göra åt saken i Sverige. Gunnar skissar på ett förslag där Lutherstiftelsen tillsammans med Kyrkliga förbundet skulle starta en till universitetet i Lund kompletterande utbildning med bibliotek, läsplatser och sommarkurser. Noterbart är att Gunnar i artikeln med gillande presenterar DBI:s bibelsynsparagraf. Gunnar skriver: ”Här får det inte vara någon kompromiss: Bibeln är i alla avseenden Guds ofelbara ord och därför pålitlig i allt den uttalar sig om.”⁴ Man kan notera stora likheter med den slutgiltiga formuleringen av bibelsynsparagrafen i PIBUS stadgar.⁵

Lite senare samma år skriver Gunnar på nytt om prästutbildning.⁶ En större gåva har inkommit ”till Kyrkliga Förbundets teolog- och prästutbildning på Bibeln och bekännelsens grund”. Gunnar får konstatera att Kyrkliga förbundet inte har någon utbildning, men han sammanfattar läget. Det finns ett teologiskt seminariebibliotek i Vasaskolans lokaler. Teologaftnar bedriver man i Lund sedan han själv var student och på senare tid även i Uppsala. Kanske skulle Kyrkliga förbundet nu kunna utöka verksamheten och ta initiativ till teologiska kortkurser på någon folkhögskola eller i Vasaskolans och Prästgymnasiets lokaler när de står lediga på sommaren. Sedan avslöjar Gunnar att tanken på att Kyrkliga förbundet skulle bedriva en teologiutbildning inte var helt ny. Han hade hittat ett gammalt protokoll, från Kyrkliga förbundets sammanträde den 6 maj 1929: ”Den 17:e sistlidne april hade å Domkapitlet i Göteborg under H. H. biskop E.H. Rodhes ordförandeskap sammanträtt ett antal personer för överläggning om åtgärders vidtagande i och för grundandet i Göteborg av en fri teologisk fakultet. Denna överläggning hade resulterat i, att de närvarande beslöt överlämna denna angelägenhet till Kyrkliga Förbundets styrelse för den åtgärd styrelsen kunde finna lämplig.” Artikeln utmynnar inte i något löfte om en utbildning men det uppmanas till bön och givande då Kyrkliga förbundet inte är någon ”rik organisation”.

Teologiska sommarkurser i Lane Ryr

Ett år efter besöket i Köpenhamn, sommaren 1988, förverkligades tanken på en teologisk kortkurs på

sommaren i Kyrkliga förbundets regi. Den ägde rum 4–7 augusti på Örtagården i Lane Ryr utanför Uddevalla. Huvudtalare var professorn i kyrkohistoria vid Menighetsfakulteten i Oslo, Carl Fredrik Wislöff. Gunnar hade hört Wislöff tala när han året innan hade besökt DBI. Wislöff hade efter sin pensionering regelbundet undervisat på DBI, något som finns dokumenterat i en stor samling inspelningar (tillgängliga på DBI:s hemsida). Wislöff blev en återkommande gäst och medverkade fem av de sex tillfällen kursen genomfördes. När FFG väl fanns på plats och skulle starta hade teologkursen tjänat sitt syfte. Den sista kursen avslutades 11 aug 1993. Tre dagar senare slog FFG upp sina portar.

När Gunnar talar om teologkurserna skymtar några saker fram som särskilt viktiga: undervisning i centrala och praktiska ämnen.⁷ Wislöff talade första året över ämnen som "Användningen av lag och evangelium", "Rättfärdiggörelsen i teologi och förkunnelse", "Kyrkans tjänare: offerpräst eller ordets förkunnare". Men det var också viktigt att det inte bara blev föreläsning. Efter varje lektion gavs 15 minuter till frågor, diskussion och samtal. Det kan tyckas självklart, men det var inte det när Gunnar själv läste teologi. En annan central sak i programmet var gemensamma andakter och gudstjänster i Lane Ryrs kyrka. Det var också viktigt att kursen var öppen för intresserade lekmän. Präster och teologie studeranden, men också lekfolk, såväl kvinnor som män i alla åldrar kom att delta i kurserna. Man kan här ana början till det som FFG är idag.

Lärdomar från USA

1989 när Gunnar fyllde 50 år fick han i födelsedagspresent en studieresa till Concordia Theological Seminary i Ft Wayne och deltog som student i undervisningen under en sommarmånad. Han fick inte bara tillfälle att samtala med studenter och lärare utan också med seminariets president Robert Preus. I rapporten till *Kyrka och Folks* läsare (36–37/1989) framträder fem erfarenheter som samtidigt antyder en vision för en fristående utbildning i Sverige: 1) Hebreiskan och grekiskans centrala ställning, 2) att både den liberala och traditionellt kristna positionen redovisas i olika frågeställningar samtidigt som det inte råder någon tvekan om var läraren står, 3) undervisningens praktiska karaktär där en akademisk undersökning kunde förväntas mynna ut i ett kort predikoutkast, 4) att teologins olika discipliner fick samverka, 5) samt närheten

mellan lärare och studenter. Det sistnämnda kom till uttryck genom att studenterna kunde avbryta föreläsaren och ställa frågor, men också genom att lärare och studenter utbytte tankar på raster och i matsalen eller när de blev hembjudna till lärarna. "Tänk om vi i Sverige hade något liknande som i Ft Wayne!", skriver Gunnar och uppmanar till bön om öppnade dörrar för en fristående utbildning i Sverige.

På rätt kurs

Bönesvaret dröjde inte så länge, men det skedde på ett sätt som var smärtsamt för de inblandade. Kyrkliga förbundet var huvudman för Prästgymnasiet och tillsatte gymnasiets styrelse. Två omständigheter gjorde att Kyrkliga förbundets styrelse förlorade förtroendet för gymnasiets styrelse. Några studenter på gymnasiet skickade en skrivelse till förbundets styrelse i vilken påpekades brister på gymnasiet vad gällde den kristna profilen. Den andra saken handlade om en misslyckad fastighetsaffär i samband med att man letade efter nya lokaler till skolan 1990–91. Detta ledde till en omfattande ekonomisk förlust.⁸ Kyrkliga förbundet beslöt med anledning av detta att avsätta den gamla styrelsen (26 okt 1991). En ny styrelse valdes i november samma år med Bengt Birgersson som ordförande. Kyrkliga förbundets styrelse gav den nya styrelsen ett tvåfaldigt uppdrag, nämligen att i nära samarbete med Kyrkliga förbundet, dels arbeta för ett gymnasium med en "klar kristen inriktning på evangelisk-luthersk grund", dels för en

”bibel- och bekännelseetrogen prästutbildning, ett teologiskt seminarium i enlighet med PG:s (Prästgymnasiets) ursprungliga intentioner”.⁹

Nästan två år av intensivt och krävande arbete vidtog där ordföranden Bengt Birgersson drog det stora lasset. Den gamla styrelsen hade förvärvat det gamla biskopshuset i Göteborg. Lokalerna behövde renoveras och anpassas till skolverksamhet, samtidigt som ett omfattande arbete för att rekonstruera gymnasiets kristna profil vidtog. Vidare behövde den ekonomiska krisen lösas och organisationen förändras. Ekonomen Ingvar Brattgård gjorde här en mycket viktig insats vid Bengts sida. Till sin hjälp hade Bengt också teol. stud. Torbjörn Johansson

(FFG:s nuvarande rektor) som tillsammans med ett särskilt teologiutskott fick ansvar för att utforma den nya teologiska institutionen. Härvid spelade de två ovan nämnda institutionerna i Danmark en viktig roll.¹⁰

Lagom till höstterminen 1993 var de nya lokalerna klara och vid en högtidsgudstjänst i domkyrkan 14 augusti fick Kyrkliga förbundets ordförande Gunnar Juelsson inviga det ombyggda biskopshuset. Béens och Juelssons visioner om en fristående teologisk utbildning höll nu på att förverkligas.

DANIEL JOHANSSON

1 Rune Imberg, "Visionen om en församlingsfakultet, 1904–2003" i: Rune Imberg & Torbjörn Johansson (red.), *Nåd och Sanning. Församlingsfakulteten 10 år*, Församlingsförlaget 2003.

2 *Kyrka och Folk* nr 33–34/1977.

3 *Kyrka och Folk* nr 3/1980.

4 *Kyrka och Folk* nr 18/1987, s. 8.

5 Se Rune Imbergs artikel "FFG – 3 decennier med tacksägelseämnen och utmaningar" i detta nummer av *Hälsning*.

6 *Kyrka och Folk* nr 43/1987, s. 9.

7 För innehållet i kurserna, se *Kyrka och Folk* nr 36/1988, 37/1989, 37/1990, 39–40/1991, 38/1992, 39/1993. Allt spelades in och finns såvitt vi vet i FFG:s stora kassettsamling som håller på att digitaliseras och göras tillgänglig i vår bibliotekskatalog.

8 Se *Kyrka och Folk* nr 18/1992 och 23–24/1992.

9 *Kyrka och Folk* nr 18/1992, s. 10.

10 *Kyrka och Folk* nr 19/1992, s. 6–7. Se även Bengt Birgersson, "Så började det", i: Imberg & Johansson, *Nåd och Sanning. Församlingsfakulteten 10 år*.